

**PRZEDMIOTOWE ZASADY
OCENIANIA
Z GEOGRAFII**

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 3
im. Noblistów Polskich
w Gryfinie**

SPIS TREŚCI

1. Podstawa programowa kształcenia ogólnego z geografii	3
A) dla uczniów szkoły podstawowej klas V-VIII - Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 24 lutego 2017 r.	3
B) dla uczniów klas gimnazjalnych - Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012r.	13
2. Programy nauczania oraz podręczniki obowiązujące w szkole	19
3. Narzędzia pomiaru osiągnięć uczniów	19
4. Obszary aktywności ucznia oceniane na lekcjach geografii	20
5. Sposób wystawiania oceny śródrocznej (rocznej)	20
6. Praca z uczniami ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi	22
7. Sposoby gromadzenia informacji o osiągnięciach uczniów	23
8. Sposoby uzasadniania ocen ustalonych przez nauczyciela	23
9. Zestaw dokumentów obowiązujących nauczyciela geografii	23
10. Czas trwania i układ zestawu zadań z geografii podczas egzaminów/sprawdzianu	24
11. Ewaluacja przedmiotowych zasad oceniania.	24

1. PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO Z GEOGRAFII

A) DLA UCZNIÓW SZKOŁY PODSTAWOWEJ KLAS V-VIII - Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 24 lutego 2017 r.

Ogólne cele kształcenia geograficznego

W zakresie wiedzy geograficznej:

- poznanie wybranych krajobrazów Polski i świata, ich głównych cech i składników;
- poznanie głównych cech środowiska geograficznego Polski, własnego regionu i najbliższego otoczenia „małej ojczyzny”, a także wybranych krajów i regionów Europy oraz świata;
- opanowanie podstawowego słownictwa geograficznego w celu opisywania oraz wyjaśniania występujących w środowisku geograficznym zjawisk i zachodzących w nim procesów;
- integrowanie wiedzy przyrodniczej z wiedzą społeczno-ekonomiczną i humanistyczną;
- poznanie zróżnicowanych form działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowań i konsekwencji oraz potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody;
- poznanie zróżnicowania społeczno-gospodarczego i kulturowego społeczeństw na świecie poprzez pogłębienie wiedzy o ludziach, społecznościach i narodowościach;
- rozumienie współzależności między elementami środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz związków i zależności w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej i globalnej;
- •wyjaśnianie przestrzennego zróżnicowania warunków środowiska przyrodniczego oraz życia i
- różnych form działalności człowieka.

W zakresie umiejętności i stosowania wiedzy w praktyce:

- prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie, analizowanie, dokonywanie opisu,
- porównywanie, klasyfikowanie;
- wykorzystywanie wiedzy i umiejętności geograficznych w celu lepszego rozumienia współczesnego świata;
- korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych,
- tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych;
- czytanie i interpretacja map różnej treści;
- określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, ich wpływu na warunki życia człowieka i jego działalność, formułowanie twierdzeń o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień;
- krytyczne myślenie, formułowanie sądów, wartościowanie, ocenianie zjawisk oraz procesów społeczno-kulturowych, gospodarczych zachodzących w różnych regionach świata i w Polsce;
- stawianie pytań, formułowanie hipotez i kreatywne rozwiązywanie problemów;
- podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań prośrodowiskowych i społecznych;
- rozwijanie umiejętności percepcji przestrzeni i wyobraźni przestrzennej;

- podejmowanie konstruktywnej współpracy z innymi, nabywanie kultury ogólnej sprzyjającej umiejętności komunikowania się, kształtowania trwałych i skutecznych relacji w grupie, empatii;
- wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.

W zakresie kształtowania postaw –wychowania:

- poznawanie siebie, swoich predyspozycji, talentów oraz kształtowanie różnych aspektów własnej osobowości;
- rozwijanie pasji poznawczej skutkującej wzrostem zainteresowania i motywacji wewnętrznej do uczenia się geografii;
- łączenia racjonalności naukowej z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości;
- przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego oraz rozumienie potrzeby mądrego w nim gospodarowania;
- kształtowanie poczucia tożsamości, patriotyzmu oraz postaw wspólnotowych i obywatelskich;
- kształtowania poczucia dumy z piękna ojczystej przyrody i dorobku naszego narodu, poprzez poznanie m.in.: różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia, w tym sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej;
- kształtowanie pozytywnych, emocjonalnych i duchowych więzi z krajem ojczystym, z najbliższym otoczeniem społecznym i przyrodniczym („małą ojczyzną”, własnym regionem), a także w pewnym stopniu z całą planetą Ziemią;
- rozwijanie zdolności percepcji najbliższego otoczenia i miejsca rozumianego jako „oswojona” najbliższa przestrzeń, której uczeń nadaje pozytywne znaczenia;
- poczucie odpowiedzialności za stan środowiska geograficznego i przyszły rozwój społeczno-kulturowy i gospodarczy „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski;
- rozwijanie poczucia estetyki oraz potrzebę kształtowania ładu przestrzennego;
- kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, tolerancji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości;
- przełamywanie stereotypów w ocenie miejsca poszczególnych krajów, społeczeństw w gospodarce, życiu politycznym i kulturze.

Treści kształcenia – wymagania szczegółowe

I Mapa Polski: mapa ogólnogeograficzna i krajobrazowa; skala mapy, znaki na mapie, treść mapy.

Uczeń:

1. posługuje się legendą i skalą mapy Polski;
2. rozpoznaje na mapie składniki krajobrazu Polski;
3. czyta treść mapy Polski;
4. czyta treść mapy najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do elementów środowiska geograficznego obserwowanych w terenie.

II Krajobrazy Polski:

wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomięski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska).

Uczeń:

1. wskazuje na mapie położenie krain geograficznych Polski;
2. przedstawia główne cechy krajobrazów Polski oraz wykazuje ich zróżnicowanie;
3. rozpoznaje krajobrazy Polski w opisach i na ilustracjach;
4. przedstawia podstawowe zależności między składnikami poznawanych krajobrazów;
5. opisuje obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz określa ich położenie na mapie;
6. przedstawia zmiany w krajobrazie powstałe w wyniku działalności człowieka;
7. dokonuje oceny krajobrazów Polski pod względem ich piękna, a także ładu i estetyki zagospodarowania terenu;
8. podczas zajęć realizowanych w terenie dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna, a także ładu i estetyki zagospodarowania;
9. przyjmuje postawę szacunku wobec środowiska przyrodniczego oraz rozumie potrzebę mądrego w nim gospodarowania.

III Łądy i oceany na Ziemi: położenie lądów i oceanów na globusie i mapie świata.

Uczeń:

1. wskazuje na globusie: bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, kierunki główne i pośrednie;
2. wymienia nazwy i wskazuje na globusie kontynenty i oceany oraz określa ich położenie względem równika i południka zerowego;
3. wymienia nazwy i wskazuje na mapie świata: kontynenty, oceany, równik, południk zerowy i 180°, bieguny.

IV Krajobrazy świata: wilgotnego lasu równikowego, sawanny, pustyni gorącej, stepu, tajgi, tundry, pustyni lodowej.

Uczeń:

1. odczytuje wartość i opisuje przebieg temperatury powietrza oraz rozkład opadów atmosferycznych na podstawie diagramów i map klimatycznych;
2. wskazuje na mapie położenie poznawanych krajobrazów;
3. przedstawia główne cechy poznawanych krajobrazów świata i rozpoznaje je na ilustracjach;
4. wymienia nazwy oraz rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla poznanych krajobrazów;
5. podaje zależności między położeniem wybranych krajobrazów na kuli ziemskiej, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazów;
6. opisuje współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów i warunkami życia człowieka.

V Ruchy Ziemi: Ziemia w Układzie Słonecznym; ruch obrotowy i obiegowy; następstwa ruchów Ziemi.

Uczeń:

1. wskazuje w terenie miejsca wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku oraz dokonuje pomiaru jego wysokości;

2. demonstruje przy użyciu modeli (np. globusa lub tellurium) ruch obrotowy Ziemi, określa jego kierunek, czas trwania, miejsca wschodu i zachodu Słońca oraz południa słonecznego;
3. wyjaśnia związek między ruchem obrotowym a widomą wędrówką i górowaniem Słońca, istnieniem dnia i nocy, dobowym rytmem życia człowieka i przyrody, występowaniem stref czasowych;
4. demonstruje przy użyciu modeli (np. tellurium lub globusów) ruch obiegowy Ziemi;
5. przedstawia na rysunku i opisuje oświetlenie Ziemi w pierwszych dniach astronomicznych pór roku;
6. wykazuje związek między ruchem obiegowym Ziemi a strefami jej oświetlenia oraz strefowym zróżnicowaniem klimatu i krajobrazów na Ziemi.

VI Współrzędne geograficzne: szerokość i długość geograficzna; położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa.

Uczeń:

1. poprawnie stosuje pojęcia szerokości i długości geograficznej;
2. odczytuje położenie matematyczno-geograficzne punktów na globusie i na mapie;
3. na podstawie podanych współrzędnych geograficznych wyznacza położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na mapach w różnych skalach;
4. wyznacza w terenie współrzędne dowolnych punktów;
5. wyjaśnia wpływ rozciągłości południkowej i równoleżnikowej na zróżnicowanie krajobrazowe oraz warunki życia i gospodarowania człowieka.

VII Geografia Europy: położenie i granice kontynentu; podział Europy na regiony; państwa europejskie i ich stolice; główne cechy środowiska przyrodniczego Europy; zjawiska występujące na granicach płyt litosfery -Islandia; starzenie się i zróżnicowanie społeczeństw; największe europejskie metropolie; cechy środowiska przyrodniczego a gospodarka w Europie Północnej; rolnictwo w Europie Zachodniej; gospodarka krajów alpejskich; turystyka w Europie Południowej.

Uczeń:

1. charakteryzuje położenie, przebieg granic oraz cechy linii brzegowej Europy;
2. przedstawia podział na regiony geograficzne i podział polityczny Europy;
3. wymienia nazwy państw i ich stolic oraz wskazuje na mapie;
4. charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Europy;
5. określa (na przykładzie Islandii) związek między zjawiskami wulkanicznymi i trzęsieniami ziemi a położeniem na granicy płyt litosfery;
6. przedstawia zróżnicowanie klimatyczne Europy oraz czynniki, które o nim decydują;
7. wyjaśnia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie;
8. wykazuje zróżnicowanie narodowościowe i kulturowe Europy oraz wyjaśnia jego najważniejsze przyczyny i konsekwencje;
9. przedstawia społeczno-ekonomiczne konsekwencje migracji na obszarze Europy;
10. określa podobieństwa i różnice między największymi miastami Europy: Londynem i Paryżem lub Londynem i Moskwą;
11. wykazuje związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej (na przykładzie Szwecji lub Norwegii) a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego;
12. przedstawia cechy rolnictwa Francji lub Danii;
13. wyjaśnia związek między ukształtowaniem powierzchni a gospodarką krajów alpejskich;
14. wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej.

VIII Sąsiedzi Polski: przemiany przemysłu w Niemczech; rozwój gospodarczy Czech i Słowacji; środowisko przyrodnicze oraz sytuacja gospodarcza Litwy i Białorusi; problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy; różnicowanie przyrodnicze i społeczno-gospodarcze Rosji.

Uczeń:

- 1.określa główne kierunki zmian w strukturze przemysłu w Niemczech na przykładzie Nadrenii-Westfalii;
2. przedstawia główne kierunki rozwoju gospodarczego Czech i Słowacji oraz relacje polityczno-gospodarcze między tymi krajami;
- 3.wykazuje podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym i gospodarką Litwy i Białorusi;
4. wymienia główne problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy;
5. wykazuje różnicowanie środowiska przyrodniczego i przedstawia główne problemy społeczno-gospodarcze Rosji;
- 6.przedstawia wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego jako przykłady atrakcji turystycznych krajów sąsiadujących z Polską;
- 7.charakteryzuje relacje polityczne i gospodarcze Polski z krajami sąsiadującymi.

IX Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy: położenie geograficzne Polski; wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń na rzeźbę Europy i Polski; przejściowość klimatu Polski; główne rzeki Polski i ich systemy na tle rzek Europy i ich systemów; główne typy gleb w Polsce; lasy w Polsce; dziedzictwo przyrodnicze Polski, surowce mineralne Polski.

Uczeń:

- 1.określa położenie fizycznogeograficzne i polityczne Polski, wskazuje na mapie przebieg granic Polski (w tym wód wewnętrznych);
- 2.odczytuje położenie matematyczno-geograficzne wybranych punktów i obszarów na mapie Polski i Europy;
- 3.opisuje konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej (Polski i kontynentu);
4. podaje nazwy i wskazuje na mapie województwa oraz ich stolice;
5. wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych i zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski;
6. charakteryzuje elementy klimatu Polski (rozkład temperatur powietrza i opadów atmosferycznych, przeważające kierunki wiatru) oraz długość okresu wegetacyjnego;
7. prezentuje główne czynniki kształtujące klimat Polski na tle klimatów Europy;
8. wyjaśnia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę;
- 9.opisuje cechy i walory przyrodnicze Wisły i Odry oraz charakteryzuje systemy rzeczne obu tych rzeki porównuje je z wybranymi systemami rzecznyymi w Europie;
10. wyróżnia najważniejsze cechy gleby brunatnej, bielcowej, czarnoziem, mady i rędziny, wskazuje ich rozmieszczenie na mapie Polski oraz ocenia przydatność rolniczą;
11. rozróżnia główne rodzaje lasów w Polsce (na podstawie ilustracji lub w terenie) oraz wyjaśnia różnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości Polski;
- 12.wymienia formy ochrony przyrody w Polsce, wskazuje na mapie parki narodowe oraz podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu;
- 13.dokonyuje refleksji nad pięknem oraz potrzebą zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego;
- 14.wymienia główne rodzaje surowców mineralnych Polski oraz opisuje ich rozmieszczenie i znaczenie gospodarcze.

X Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy: struktura demograficzna Polski (wiekowa, narodowościowa, wyznaniowa, wykształcenia, zatrudnienia); migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie; zróżnicowanie polskich miast; sektory gospodarki Polski; cechy rolnictwa Polski na tle rolnictwa europejskiego; zmiany struktury przemysłu Polski; zróżnicowanie usług i ich rola w rozwoju gospodarki; rozwój komunikacji; gospodarka morska; atrakcyjność turystyczna Polski.

Uczeń:

1. poprawnie stosuje pojęcia: gęstość zaludnienia, przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty, saldo migracji;
2. wyjaśnia na podstawie interpretacji map tematycznych zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarze Polski;
3. odczytuje z tabel i diagramów (w tym piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia, wielkości i kierunków migracji z Polski i do Polski; dokonuje ich analizy, porównań i formułuje wnioski na ich podstawie;
4. charakteryzuje zmiany liczby ludności Polski i Europy w XX i XXI wieku na podstawie danych statystycznych i map;
5. charakteryzuje struktury wieku i płci, przyrost naturalny i rzeczywisty ludności Polski;
6. podaje główne przyczyny i skutki migracji wewnętrznych i zagranicznych w Polsce oraz określa problemy migracyjne Polski na tle Europy;
7. porównuje strukturę wieku, narodowościową, wyznaniową i wykształcenia ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich;
8. przedstawia podział gospodarki na sektory, wykazuje ich znaczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym państwa oraz określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i w wybranych państwach europejskich;
9. porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich oraz podaje przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce;
10. analizuje poziom urbanizacji, rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce na tle miast Europy oraz wyjaśnia przyczyny rozwoju największych miast w Polsce;
11. opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce;
12. wymienia główne uprawy i zwierzęta hodowlane w Polsce oraz przedstawia ich znaczenie gospodarcze;
13. porównuje cechy rolnictwa w Polsce z rolnictwem innych krajów europejskich;
14. rozróżnia główne działy przemysłu oraz wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski;
15. omawia zróżnicowanie usług w Polsce i ich rolę w rozwoju gospodarki;
16. wyróżnia rodzaje transportu i łączności oraz określa ich znaczenie w rozwoju gospodarczym Polski;
17. ocenia możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce;
18. charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wymienia nazwy obiektów położonych na obszarze Polski, które znajdują się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości;
19. dokonuje refleksji nad wartością obiektów dziedzictwa kulturowego Polski i osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej.

XI Relacje między elementami środowiska geograficznego na wybranych obszarach Polski.

Wpływ: sposobu zagospodarowania dorzecza na występowanie wezbrań i powodzi; warunków przyrodniczych (zasobów surowców mineralnych, wiatru, wód i usłonecznienia) i nowych

technologii na energetykę; rozwoju dużych miast na przekształcenia strefy podmiejskiej; procesów migracyjnych na strukturę wieku i wyludnianie się obszarów wiejskich; przemian gospodarczych po 1989 roku na zmiany struktury zatrudnienia; transportu na rozwój działalności gospodarczej; walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na rozwój turystyki.

Uczeń:

- 1.określa wpływ wylesiania dorzecza, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy terasy zalewowej i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi na przykładzie Dolnego Śląska i Małopolski;
- 2.analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych oraz określa wpływ nowych technologii na rozwój energetyki na przykładzie województwa pomorskiego i łódzkiego;
- 3.identyfikuje związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu danego terenu, stylu zabudowy, strukturze ludności w strefach podmiejskich na przykładzie obszaru metropolitalnego Warszawy i Poznania;
4. wyjaśnia wpływ migracji zagranicznych oraz ze wsi do miast na strukturę wieku i wyludnianie się obszarów wiejskich na przykładzie województwa zachodniopomorskiego i podlaskiego;
- 5.wykazuje wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia w konurbacji górnośląskiej i aglomeracji łódzkiej;
- 6.identyfikuje związki między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta;
7. określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.

XII Własny region: źródła informacji o regionie; dominujące cechy środowiska przyrodniczego, struktury demograficznej oraz gospodarki; walory turystyczne; współpraca międzynarodowa.

Uczeń:

1. wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski;
- 2.wyszukuje źródła informacji o regionie i posługuje się nimi;
- 3.charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych;
4. prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu;
5. wyróżnia najważniejsze cechy gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych;
6. przedstawia w formie prezentacji multimedialnej lub plakatu przyrodnicze i kulturowe walory turystyczne regionu;
7. na podstawie dostępnych źródeł informacji, w tym własnych obserwacji terenowych, projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie;
- 8.wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu;
9. prezentuje formy współpracy zagranicznej między własnym regionem a regionem partnerskim lub w ramach euroregionu.

XIII „Mała ojczyzna”: granice, środowisko geograficzne, atrakcyjność, tożsamość.

Uczeń:

1. identyfikuje obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną”;
2. wyszukuje i przedstawia źródła informacji o „małej ojczyźnie”;
3. rozpoznaje w terenie główne obiekty decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”;
4. przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej lub plakatu) atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej;
5. projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz warunków życia lokalnej społeczności;
6. identyfikuje się z „małą ojczyzną” i czuje się odpowiedzialny za jej piękno i rozwój.

XIV Geografia regionalna Azji:

Azja jako kontynent kontrastów geograficznych; „pierścień ognia” na Oceanie Spokojnym; klimat monsunowy w Azji Południowo-Wschodniej; Japonia – gospodarka na tle warunków przyrodniczych i społeczno-kulturowych; rozmieszczenie ludności i problemy demograficzne Chin; znaczenie Chin w gospodarce światowej; Indie krajem kontrastów społecznych i gospodarczych; Bliski Wschód – islam, ropa naftowa, obszar konfliktów zbrojnych.

Uczeń:

1. wykazuje na podstawie map tematycznych, że kontynent Azji jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów;
2. identyfikuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi tsunami oraz formułuje twierdzenia o zaobserwowanych prawidłowościach w ich rozmieszczeniu;
3. opisuje sposoby zapobiegania tragicznym skutkom trzęsień ziemi i tsunami;
4. wyjaśnia związek między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i „kulturą ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej;
5. ocenia znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii w niesprzyjających warunkach przyrodniczych;
6. korzystając z map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarze Chin;
7. przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz na podstawie analizy danych statystycznych ocenia ich znaczenie w gospodarce światowej;
8. przedstawia i wyjaśnia kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach;
9. charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod względem zasobów ropy naftowej, poziomu rozwoju gospodarczego i cech kulturowych;
10. wskazuje na mapie miejsca konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie, identyfikuje ich główne przyczyny i skutki.

XV Geografia regionalna Afryki: położenie Afryki i jego wpływ na cyrkulację powietrza i rozmieszczenie opadów atmosferycznych; strefowość klimatyczno-roślinno-glebową; warunki gospodarowania człowiekiem w strefie Sahelu – problem zachowania równowagi ekologicznej; rozwój turystyki w Kenii; rolnictwo żarowo-odłogowe i nowoczesne plantacje w Afryce Zachodniej; przyczyny niedożywienia w Etiopii; tradycyjne i nowoczesne działy gospodarki w Afryce.

Uczeń:

1. opisuje i wyjaśnia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej;
2. wykazuje związek między cyrkulacją powietrza a rozmieszczeniem opadów;

3. na podstawie map tematycznych wyjaśnia istnienie strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej w Afryce;
4. określa związki między warunkami przyrodniczymi i możliwościami gospodarowania w strefie Sahelu;
5. identyfikuje przyczyny i wyjaśnia rozwój procesu pustynnienia w strefie Sahelu;
6. określa związki między walorami przyrodniczymi i kulturowymi Kenii a rozwojem turystyki;
7. przedstawia cechy i ocenia skutki stosowania rolnictwa żarowo-odłogowego i plantacyjnego w Afryce Zachodniej;
8. identyfikuje na podstawie tekstów źródłowych przyczyny i skutki niedożywienia i głodu w Etiopii;
9. określa rolę tradycyjnych i nowoczesnych działów gospodarki w rozwoju wybranych krajów Afryki.

XVI Geografia regionalna Ameryki Północnej i Południowej: rozciągłość południkowa i ukształtowanie powierzchni; północna granica upraw i lasów w Kanadzie; cyklony i powodzie w Ameryce Północnej; problemy zagospodarowania Amazonii; sytuacja rdzennej ludności; slumsy w wielkich miastach; megalopolis; Dolina Krzemowa jako przykład technopolii; znaczenie gospodarki Stanów Zjednoczonych w świecie.

Uczeń:

1. na podstawie map tematycznych przedstawia prawidłowości w ukształtowaniu powierzchni Ameryki Północnej i Południowej;
2. wykazuje zależności między ukształtowaniem powierzchni, cyrkulacją powietrza, odległością od morza, prądami morskimi, a przebiegiem północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie;
3. identyfikuje przyczyny i skutki występowania cyklonów tropikalnych i powodzi w Ameryce Północnej;
4. identyfikuje konflikt interesów między gospodarczym wykorzystaniem Amazonii a ekologicznymi skutkami jej wylesiania;
5. przedstawia sytuację rdzennej ludności Ameryki oraz wyjaśnia przyczyny zanikania kultur pierwotnych;
6. wyjaśnia przyczyny powstawania slumsów w wielkich miastach Ameryki Łacińskiej oraz określa cechy megalopolis w Ameryce Północnej;
7. określa przyczyny rozwoju technopolii na przykładzie Doliny Krzemowej oraz wyjaśnia ich znaczenie w powstaniu gospodarki opartej na wiedzy;
8. korzystając z danych statystycznych określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej.

XVII Geografia regionalna Australii: środowisko przyrodnicze; rozmieszczenie ludności i gospodarka.

Uczeń:

1. charakteryzuje główne cechy środowiska przyrodniczego Australii;
2. przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności i główne cechy gospodarki Australii na tle warunków przyrodniczych.

XVIII Geografia regionalna Antarktydy: środowisko przyrodnicze; badania naukowe; polscy badacze Antarktydy.

Uczeń:

1. charakteryzuje położenie i środowisko przyrodnicze Antarktydy oraz wyjaśnia konieczność zachowania jej statusu określonego Traktatem Antarktycznym;

2. przedstawia rodzaje badań prowadzonych aktualnie na Antarktydzie i wymienia nazwiska polskich badaczy Antarktydy;
3. opisuje warunki życia w naukowej stacji badawczej na Antarktydzie.

Warunki i sposób realizacji

Proponuje się realizację treści i wymagań następująco:

- 1) w klasach V działy I -IV,
- 2) w klasach VI działy V-VIII,
- 3) w klasach VII działy IX-XIII,
- 4) w klasach VIII działy XIV–XVIII.

W klasie V uczeń po raz pierwszy poznaje geografę jako przedmiot, który pozwala na poznanie różnicowania krajobrazowego Polski i świata, rozmieszczenia kontynentów i oceanów na Ziemi, mapy jako ważnego źródła wiedzy geograficznej. Ważną umiejętnością kształconą w tej klasie jest czytanie mapy, wskazywanie na mapie położenia krain geograficznych Polski oraz obszarów o określonych cechach krajobrazu. Na tym etapie ważne jest wykorzystywanie diagramów i map klimatycznych do wyjaśniania zależności między położeniem wybranych krajobrazów na kuli ziemskiej, warunkami klimatycznymi, roślinnością i głównymi cechami krajobrazów. Oprócz pracy z mapami i filmem, obserwacją prowadzoną w terenie, warto wykorzystać zbiory muzeum lub zajęcia w palmiarni, w której odtworzone są warunki klimatyczne, glebowe i roślinne określonych stref krajobrazowych. Podczas procesu kształcenia geograficznego w klasie V należy nieustannie zwracać uwagę na to, aby opisy krajobrazów były uzupełniane próbami analizy współzależności między składnikami krajobrazu i warunkami życia człowieka.

Kluczowym zadaniem kształcenia geograficznego w klasie VI i VIII, odnoszącym się do geografii regionalnej Europy i świata, jest poznanie regionalnego różnicowania świata oraz relacji przyroda – człowiek. Treści z zakresu geografii regionalnej powinny służyć rozwijaniu myślenia geograficznego, szczególnie myślenia przyczynowo-skutkowego, dotyczącego poznawania związków i zależności zachodzących:

- a) w samym środowisku przyrodniczym,
- b) między warunkami naturalnymi i gospodarką człowieka,
- c) w gospodarce i życiu społeczno-kulturowym na poznawanych obszarach.

Ten rodzaj poznania powinien pomóc uczniowi lepiej rozumieć współczesną rzeczywistość, zachodzące w niej zmiany oraz różnicowanie regionalne świata. Należy stosować różne układy treści, które powinny tworzyć strukturę stanowiącą całość wzajemnie powiązanych elementów. Zalecane jest wprowadzanie w realizacji tematyki geografii regionalnej myślenia refleksyjnego i kontemplacji (m.in. krajobrazu, znaczeń nadawanych mu przez społeczności zamieszkujące dane terytorium, odmienności doświadczeń mieszkańców obszarów o różnych warunkach przyrodniczych). W planowaniu lekcji warto przewidzieć czas na analizę i dobrać najlepszy sposób przedstawienia typowego dla danego regionu krajobrazu kulturowego wyrażającego związek człowieka z przyrodą.

W klasie VII uczeń poznaje geografę Polski. Poszczególne zagadnienia z zakresu geografii fizycznej i geografii społeczno-ekonomicznej rozpatrywane są na tle geografii Europy. Powiązanie treści odnoszących się do geografii własnego kraju z podobnymi dotyczącymi Europy pozwala na ukazanie związków i zależności poszczególnych zjawisk, procesów i problemów. Nowością w edukacji geograficznej na tym poziomie kształcenia jest także propozycja ukazania relacji między elementami środowiska geograficznego na wybranych obszarach Polski. Pozwoli ona na praktyczne wykorzystywanie wiedzy i umiejętności geograficznych w celu lepszego rozumienia

współzależności w środowisku geograficznym ojczystego kraju. Nauczyciel może rozszerzyć podstawowy zakres treści dotyczący środowiska przyrodniczego oraz społeczeństwa i gospodarki Polski o przykłady miejsc, które uzna za niezbędne do pełniejszego przedstawienia relacji między elementami środowiska geograficznego w Polsce. Ważnymi metodami i formami realizacji treści kształcenia jest realizacja projektu edukacyjnego oraz zajęcia w terenie. Podczas tych zajęć powinny być stworzone odpowiednie warunki organizacyjne. Szkoła powinna zapewnić warunki do bezpiecznego prowadzenia przez uczniów prac badawczych oraz obserwacji terenowych. Ważne jest, aby podczas zajęć organizowanych w terenie była wykorzystywana mapa. Zbieranie materiałów i informacji o własnym regionie i „małej ojczyźnie” powinno być zakończone publiczną prezentacją opracowanych wyników na forum klasy lub szkoły (np. w obecności rodziców w ostatnim miesiącu roku szkolnego).

B) DLA UCZNIÓW KLAS GIMNAZJALNYCH – Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012r. (obowiązuje do roku 2019)

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I Korzystanie z różnych źródeł informacji geograficznej.

Uczeń dokonuje obserwacji i pomiarów w terenie; potrafi korzystać z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu gromadzenia, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.

II Identyfikowanie związków i zależności oraz wyjaśnianie zjawisk i procesów.

Uczeń posługuje się podstawowym słownictwem geograficznym w toku opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym; identyfikuje związki i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym w różnych skalach przestrzennych (lokalnej, regionalnej, krajowej, globalnej); rozumie wzajemne relacje przyroda-człowiek; wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi.

III Stosowanie wiedzy i umiejętności geograficznych w praktyce.

Uczeń wykorzystuje wiedzę i umiejętności geograficzne w celu lepszego rozumienia współczesnego świata i swojego w nim miejsca; stosuje wiadomości i umiejętności geograficzne w życiu codziennym, m.in. w racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska.

IV Kształtowanie postaw.

Uczeń rozwija w sobie: ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości (lokalnej, regionalnej, narodowej) przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów i społeczności – ich systemów wartości i sposobów życia.

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

1. Mapa – umiejętności czytania, interpretacji i posługiwania się mapą. Uczeń:

- 1) wykazuje znaczenie skali mapy w przedstawianiu różnych informacji geograficznych na mapie; posługuje się skalą mapy do obliczenia odległości w terenie;
- 2) odczytuje z map informacje przedstawione za pomocą różnych metod kartograficznych;
- 3) posługuje się w terenie planem, mapą topograficzną, turystyczną, samochodową (m.in. orientuje mapę oraz identyfikuje obiekty geograficzne na mapie i w terenie);
- 4) identyfikuje położenie i charakteryzuje odpowiadające sobie obiekty geograficzne na fotografiach, zdjęciach lotniczych i satelitarnych oraz mapach topograficznych;
- 5) dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych;
- 6) określa położenie geograficzne oraz matematyczno-geograficzne punktów i obszarów na mapie;
- 7) lokalizuje na mapach (również konturowych) kontynenty oraz najważniejsze obiekty geograficzne na świecie i w Polsce (niziny, wyżyny, góry, rzeki, jeziora, wyspy, morza, państwa itp.);
- 8) analizuje i interpretuje treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych;
- 9) projektuje i opisuje trasy podróży na podstawie map turystycznych, topograficznych i samochodowych.

2. Kształt, ruchy Ziemi i ich następstwa. Uczeń:

- 1) podaje główne cechy kształtu i wymiarów Ziemi; odczytuje współrzędne geograficzne na globusie;
- 2) posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: ruch obrotowy Ziemi, czas słoneczny, czas strefowy; podaje cechy ruchu obrotowego; wyjaśnia, dlaczego zostały wprowadzone strefy czasowe i granica zmiany daty; posługuje się mapą stref czasowych do określania różnicy czasu strefowego i słonecznego na Ziemi;
- 3) podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi; przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku;
- 4) podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchów Ziemi.

3. Wybrane zagadnienia geografii fizycznej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje wpływ głównych czynników klimatotwórczych na klimat;
- 2) charakteryzuje na podstawie wykresów lub danych liczbowych przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w ciągu roku w wybranych stacjach meteorologicznych położonych w różnych strefach klimatycznych; oblicza amplitudę i średnią temperaturę powietrza; wykazuje na przykładach związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza;

- 3) wykazuje zróżnicowanie klimatyczne Ziemi na podstawie analizy map temperatury powietrza i opadów atmosferycznych oraz map stref klimatycznych na Ziemi;
- 5) podaje na podstawie map tematycznych zależności między strefami oświetlenia Ziemi a strefami klimatycznymi oraz wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi;
- 6) podaje główne cechy płytowej budowy litosfery; wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi;
- 7) posługuje się ze zrozumieniem pojęciem wietrzenia i erozji; przedstawia rzeźbotwórczą rolę wód płynących, fal morskich, wiatru, lądolodów i lodowców górskich;
- 8) rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania czynników rzeźbotwórczych.

4. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski. Uczeń:

- 1) charakteryzuje, na podstawie map różnej treści, położenie własnego regionu w Polsce oraz położenie Polski na świecie i w Europie; opisuje podział administracyjny Polski; podaje nazwy i wskazuje na mapie województwa oraz ich stolice;
- 2) opisuje najważniejsze wydarzenia (obrazy) z przeszłości geologicznej Polski: powstanie węgla kamiennego, powstawanie gór, zalewy mórz, zlodowacenia; wykazuje zależności pomiędzy współczesną rzeźbą Polski a wybranymi wydarzeniami geologicznymi;
- 3) rozpoznaje główne rodzaje skał występujących we własnym regionie i w Polsce; wskazuje na mapie najważniejsze obszary ich występowania; podaje przykłady wykorzystania skał w różnych dziedzinach życia człowieka;
- 4) podaje główne cechy klimatu Polski; wykazuje ich związek z czynnikami je kształtującymi; wyjaśnia mechanizm powstawania wiatru halnego i bryzy morskiej;
- 5) wymienia główne rodzaje zasobów naturalnych Polski i własnego regionu: lasów, wód, gleb, surowców mineralnych; korzystając z mapy, opisuje ich rozmieszczenie i określa znaczenie gospodarcze.

5. Ludność Polski. Uczeń:

- 1) wyjaśnia i poprawnie stosuje podstawowe pojęcia z zakresu demografii: przyrost naturalny, urodzenia i zgony, średnia długość życia;
- 2) odczytuje z różnych źródeł informacji (m.in. rocznika statystycznego oraz piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby ludności Polski, urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia w Polsce; odczytuje wielkość i główne kierunki migracji z Polski i do Polski;
- 3) charakteryzuje, na podstawie map gęstości zaludnienia, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności w Polsce i zamieszkiwanym regionie oraz wyjaśnia te różnice czynnikami przyrodniczymi, historycznymi, ekonomicznymi;
- 4) wykazuje różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i we własnym regionie;
- 5) podaje główne, aktualne problemy rynku pracy w Polsce i we własnym regionie;
- 6) analizuje, porównuje, ocenia rozmieszczenie i wielkość miast w Polsce i zamieszkiwanym regionie; wyjaśnia przyczyny rozwoju wielkich miast w Polsce.

6. Wybrane zagadnienia geografii gospodarczej Polski. Uczeń:

- 1) wyróżnia główne cechy struktury użytkowania ziemi, wielkości i własności gospodarstw rolnych, zasiewów i hodowli w Polsce na podstawie analizy map, wykresów, danych liczbowych;
- 2) podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu wybranych upraw (pszenicy, ziemniaków, buraków cukrowych) oraz chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce;
- 3) przedstawia, na podstawie różnych źródeł informacji, strukturę wykorzystania źródeł energii w Polsce i ocenia jej wpływ na stan środowiska przyrodniczego;
- 4) wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w przemyśle w Polsce i we własnym regionie oraz wskazuje najlepiej rozwijające się obecnie w Polsce gałęzie produkcji przemysłowej;
- 5) rozróżnia rodzaje usług; wyjaśnia szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie;
- 6) wykazuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz opisuje obiekty znajdujące się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości;
- 7) opisuje na podstawie map i wyjaśnia zróżnicowanie gęstości i jakości sieci transportowej w Polsce i wykazuje jej wpływ na rozwój innych dziedzin działalności gospodarczej;
- 8) wykazuje konieczność ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w Polsce; wymienia formy jego ochrony, proponuje konkretne działania na rzecz jego ochrony we własnym regionie.

7. Regiony geograficzne Polski. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie główne regiony geograficzne Polski;
- 2) charakteryzuje, na podstawie map tematycznych, środowisko przyrodnicze głównych regionów geograficznych Polski, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu (również na podstawie obserwacji terenowych);
- 3) opisuje, na podstawie map tematycznych, najważniejsze cechy gospodarki regionów geograficznych Polski oraz ich związek z warunkami przyrodniczymi;
- 4) przedstawia, np. w formie prezentacji multimedialnej, walory turystyczne wybranego regionu geograficznego, ze szczególnym uwzględnieniem jego walorów kulturowych;
- 5) projektuje i opisuje, na podstawie map turystycznych, tematycznych, ogólnogeograficznych i własnych obserwacji terenowych, podróż wzdłuż wybranej trasy we własnym regionie, uwzględniając walory przyrodnicze i kulturowe;
- 6) przedstawia główne cechy położenia oraz środowiska przyrodniczego Morza Bałtyckiego; wykazuje znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego oraz przyczyny degradacji jego wód.

8. Sąsiedzi Polski – zróżnicowanie geograficzne, przemiany. Uczeń:

- 1) charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze krajów sąsiadujących z Polską; wykazuje ich zróżnicowanie społeczne i gospodarcze;
- 2) wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju gospodarczego Niemiec;

- 3) przedstawia współczesne przemiany społeczne i gospodarcze Ukrainy;
- 4) wykazuje różnicowanie przyrodnicze, narodowościowe, kulturowe i gospodarcze Rosji;
- 5) przedstawia główne cechy środowiska przyrodniczego, gospodarki oraz formy współpracy z krajem będącym najbliższym sąsiadem regionu, w którym uczeń mieszka.

9. Europa. Relacje przyroda – człowiek – gospodarka. Uczeń:

- 1) wykazuje się znajomością podziału politycznego Europy;
- 2) określa położenie Europy i główne cechy środowiska przyrodniczego na podstawie mapy ogólnogeograficznej i map tematycznych;
- 3) opisuje, na podstawie map tematycznych, różnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy oraz najważniejsze przyczyny i konsekwencje tego różnicowania;
- 4) wykazuje, na podstawie map tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego;
- 5) wykazuje, na przykładzie rolnictwa Francji lub innego kraju europejskiego, związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a kierunkiem i efektywnością produkcji rolnej; identyfikuje cechy rolnictwa towarowego;
- 6) przedstawia, na podstawie wskazanych źródeł informacji geograficznej, główne kierunki i przyczyny zmian w strukturze przemysłu wybranego regionu (lub okręgu) przemysłowego w Europie Zachodniej;
- 6) przedstawia główne cechy położenia, wielkości, układu przestrzennego oraz znaczenie Paryża lub Londynu jako światowej metropolii;
- 7) wykazuje wpływ gór na cechy środowiska przyrodniczego oraz gospodarkę krajów alpejskich;
- 8) wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej;
- 9) prezentuje opracowaną na podstawie map, przewodników, Internetu trasę wycieczki po Europie lub jej części.

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda - gospodarka. Uczeń:

- 1) wykazuje, na podstawie map tematycznych, że kontynent Azji jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów;
- 2) przedstawia, na podstawie map tematycznych, warunki przyrodnicze obszarów, na których kształtowały się najstarsze azjatyckie cywilizacje;

- 3) analizuje wykresy i dane liczbowe dotyczące rozwoju ludnościowego i urbanizacji w Chinach; wyjaśnia, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na obszarze Chin; podaje kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej;
- 4) wykazuje znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii na tle niekorzystnych cech środowiska przyrodniczego;
- 5) wykazuje związek pomiędzy rytmem upraw i „kulturą ryżu” a cechami klimatu monsunowego w Azji Południowo-Wschodniej;
- 6) opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii;
- 7) charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod kątem cech kulturowych, zasobów ropy naftowej, kierunków i poziomu rozwoju gospodarczego; wskazuje miejsca konfliktów zbrojnych;
- 8) charakteryzuje na podstawie map tematycznych i wyjaśnia występowanie stref klimatyczno-roślinno-glebowych w Afryce;
- 9) wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody;
- 10) określa związki pomiędzy problemami wyżywienia, występowaniem chorób (m.in. AIDS) a poziomem życia w krajach Afryki na południe od Sahary;
- 11) wyróżnia główne cechy i przyczyny zróżnicowania kulturowego i etnicznego Ameryki Północnej i Południowej;
- 12) identyfikuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem; określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast w Brazylii;
- 13) wykazuje związki między gospodarką a warunkami środowiska przyrodniczego w najważniejszych regionach gospodarczych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej; określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej;
- 14) przedstawia, na podstawie map tematycznych, główne cechy gospodarki Australii na tle warunków środowiska przyrodniczego;
- 15) przedstawia cechy położenia i środowiska geograficznego Antarktyki i Arktyki; podaje główne cechy i przyczyny zmian w środowisku przyrodniczym obszarów okołobiegunowych.

Warunki i sposób realizacji

Dążąc do osiągnięcia przez uczniów celów kształcenia nauczyciele geografii

- ograniczają zakres wiedzy encyklopedycznej na rzecz kształtowania u uczniów umiejętności korzystania z różnego rodzaju źródeł informacji geograficznej i ich analizy,
- korzystają z obserwacji bezpośrednich dokonywanych przez uczniów podczas zajęć terenowych,

- jak najczęściej nawiązują do regionu, w którym mieszka uczeń,
- wybierają tematy ilustrujące wagę aktualnych problemów, które pojawiają się we współczesnym świecie.

2. PROGRAMY NAUCZANIA ORAZ PODRĘCZNIKI OBOWIĄZUJĄCE W SZKOLE

PODRECZNIKI Z GEOGRAFII

1. Planeta Nowa. Podręcznik do geografii dla klasy piątej szkoły podstawowej. Feliks Szlajfer, Zbigniew Zaniewicz, Tomasz Rachwał, Roman Malarz, wyd. Nowa Era, 2018r., nr dopuszczenia 906/1/2018.
2. Planeta Nowa. Podręcznik do geografii dla klasy siódmej szkoły podstawowej. Roman Malarz, Mariusz Szubert, Tomasz Rachwał, wyd. Nowa Era, 2018r., nr dopuszczenia 906/3/2017.
3. Planeta Nowa. Podręcznik do geografii dla klasy ósmej szkoły podstawowej. Tomasz Rachwał, Dawid Szczypiński, wyd. Nowa Era, 2018r., nr dopuszczenia 906/4/2017.
4. „Planeta Nowa 3”. Podręcznik do geografii dla trzeciej klasy gimnazjum. Mariusz Szubert, wyd. Nowa Era, 2010 r., nr dopuszczenia 7/3/2010.

PROGRAM NAUCZANIA Z GEOGRAFII

„Program nauczania geografii dla szkoły podstawowej – Planeta Nowa” Ewa Maria Tuz, Barbara Dziejdzic

„Program nauczania geografii w gimnazjum” Ewa Maria Tuz, Dawid Szczypiński

3. NARZĘDZIA POMIARU OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

- sprawdziany: a) obejmujące część treści działu programowego
b) obejmujące całość treści działu programowego
- kartkówki
- odpowiedzi ustne
- podstawowe umiejętności praktyczne (czytanie mapy, orientacja w terenie – położenie, kierunki świata, dokonywanie podstawowych obliczeń stosowanych w geografii, czytanie i graficzna interpretacja danych liczbowych)
- konkursy
- prace domowe
- referaty, projekty edukacyjne, prezentacje multimedialne
- karty pracy wykonywanie na zajęciach terenowych i w sali lekcyjnej

- wykonywanie pomocy dydaktycznych
- koło geograficzne
- projekt edukacyjny
- aktywny udział w lekcji
- nieprzygotowanie do lekcji

Przedmiotem oceny ucznia są:

- ✓ wiadomości,
- ✓ umiejętności,
- ✓ przygotowanie do zajęć,
- ✓ aktywność,
- ✓ podejmowanie samodzielnych zadań i inicjatyw w zdobywaniu wiedzy.

4. OBSZARY AKTYWNOŚCI UCZNIĄ OCENIANE NA LEKCJACH GEOGRAFII

- ✓ Planowanie, organizowanie i ocenianie własnego sposobu uczenia się.
- ✓ Skuteczne porozumiewanie się w różnych sytuacjach.
- ✓ Efektywne współdziałanie w zespole.
- ✓ Rozwiązywanie problemów w twórczy sposób.
- ✓ Operowanie informacjami i efektywne posługiwanie się technologią informatyczną.
- ✓ Reprezentowanie swoich prac w różnych formach np. referat, plakat itp.

5. SPOSÓB WYSTAWIANIA OCENY ŚRÓDROCZNEJ (ROCZNEJ)

Ocena śródroczna lub roczna jest liczona jako średnia ważona ocen bieżących.

L.p.	Oceniane elementy pracy ucznia		Waga
1	Sprawdziany	obejmujące treści działu programowego	4
		obejmujące część materiału	3
2	Kartkówka		2
5	Odpowiedź ustna		2
6	Praca domowa		1
7	Aktywność	projekt edukacyjny	3
		prace długoterminowe	3
		zajęcia terenowe	2
		karta pracy	1

Lp.	Oceniane elementy pracy ucznia	Waga
	praca w grupie	1
	referat	1
	aktywny udział w lekcji (odpowiedzi ustne)	1
	konkursy zewnątrzszkolne	4
	szkolne	3
	udział w zajęciach dodatkowych	2
8	Nieprzygotowanie do lekcji	1
9	Różne działania twórcze, prace dodatkowe	2

Ocenę końcową oblicza się wg wzoru:

$$\text{Średnia ważona } X = \frac{\text{ocena} \times \text{waga} + \text{ocena} \times \text{waga} + \text{ocena} \times \text{waga} + \dots}{\text{suma wag poszczególnych ocen}}$$

Uwaga:

- a) Jeśli uczeń nie przystąpił do sprawdzianu, to do sumy wag dodajemy 3 lub 4 zwiększając w ten sposób mianownik.
- b) Jeśli uczeń nie przystąpił do innej obowiązkowej formy aktywności, to nauczyciel może do sumy wag dodać wagę podporządkowaną danej formie.
- c) Przy stawianiu ocen bieżących nauczyciele stosują oceny: 6,5+,5,4+, 4,3+,3,2+,2,1+,1.
- d) Oceniając (bieżąco, śródrocznie, rocznie) nauczyciele stosują skalę ocen:

Stopień	Oznaczenie cyfrowe	Skrót literowy
celujący	6	cel
bardzo dobry	5	bdb
dobry	4	db
dostateczny	3	dst
dopuszczający	2	dop
niedostateczny	1	ndst

- e) Pozytywnymi ocenami klasyfikacyjnymi są oceny ustalone w stopniach: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, dopuszczający; negatywną oceną klasyfikacyjną jest ocena niedostateczna.
- f) Oceny bieżące zawierające „+” liczymy w następujący sposób np. „3+” – jako 3,5,
- g) Uczeń ma prawo poprawić 4 oceny bieżące w semestrze (sprawdziany i kartkówki) w terminie dwóch tygodni od daty otrzymania oceny za test lub kartkówkę. Po tym terminie, nauczyciel

może nie wyrazić zgody na poprawę. Podczas wystawiania oceny śródrocznej i rocznej bierze się pod uwagę obie oceny.

- h) W przypadku nieobecności uczeń ma obowiązek napisania sprawdzianu w terminie nieprzekraczającym tygodnia od momentu przyścia do szkoły.
- i) W przypadku nieobecności ucznia na kartkówce, ma on obowiązek napisania jej, jeżeli tego wymaga nauczyciel.
- j) Wyliczona średnia ważona daje nam ocenę:
 - od 1,65 do 2,64 dopuszczający
 - od 2,65 do 3,64 dostateczny
 - od 3,65 do 4,64 dobry
 - od 4,65 do 5,64 bardzo dobry
 - od 5,65 i powyżej celujący.
- g) Uczeń w ciągu okresu może być bez usprawiedliwienia nieprzygotowany do lekcji tyle razy, ile wynosi tygodniowy wymiar godzin biologii w danej klasie. Zgłoszenia takiego dokonuje na początku lekcji.

6. PRACA Z UCZNIAMI ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, który:

- posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,
- posiada orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania,
- posiada opinię o zindywidualizowanej ścieżce kształcenia,
- posiada opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się,
- nie posiada orzeczenia lub opinii, jednak jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole.

Nauczyciel dostosowuje wymagania poprzez:

- wydłużanie czasu podczas sprawdzania wiedzy na sprawdzianach, kartkówkach oraz podczas odpowiedzi ustnych,
- nieocenianie za poziom graficzny pisma i błędy o podłożu dyslektycznym.
- ćwiczenie w czytaniu ze zrozumieniem, ocenianie stopnia zrozumienia tekstu poprzez uzupełnianie kart pracy,
- pobudzanie do pełniejszych wypowiedzi ustnych i pisemnych,
- rozwiązywanie zadań rachunkowych i problemowych o różnym stopniu trudności,
- praca z mapą na zajęciach pozalekcyjnych,
- zadawanie dodatkowych zadań domowych,
- zachęcanie do uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych z geografii,
- docenianie wysiłku wkładanego w naukę, akcentowanie sukcesów i drobnych osiągnięć ucznia.

W przypadku uczniów posiadających orzeczenie lub opinię, dostosowywanie wymagań odbywa się zgodnie z zaleceniami.

7. SPOSOBY GROMADZENIA INFORMACJI O OSIĄGNIĘCIACH UCZNIÓW

Sprawdzone prace pisemne, nauczyciel przechowuje do dnia 31 października następnego roku szkolnego. Rodzic/prawny opiekun ma prawo wglądu do ocenionych i sprawdzonych prac pisemnych swojego dziecka.

Testy sprawdzające wiadomości i umiejętności uczniów przeprowadza się:

- w maju w klasach V,
- w kwietniu w klasach VI,
- w czerwcu w klasach VII,
- w styczniu/lutym próbny egzamin gimnazjalny w klasach III gimnazjum.

8. SPOSOBY UZASADNIANIA OCEN USTALONYCH PRZEZ NAUCZYCIELA

- a) Uczeń otrzymuje uzasadnienie oceny (ustne lub pisemne) bezpośrednio przy odpowiedziach ustnych i w czasie pracy na lekcji, a z prac pisemnych podczas ich omawiania,
- b) Rodzice/prawni opiekunowie mogą uzyskać uzasadnienie otrzymanej przez ucznia oceny podczas comiesięcznych zebrań oraz w terminie ustalonym wspólnie z nauczycielem. Podczas takiego spotkania rodzic ma prawo wglądu do ocenionych i sprawdzonych prac pisemnych,

Sposób uzasadniania oceny śródrocznej/rocznej

Ocena śródroczna lub roczna liczona jest jako średnia ważona ocen bieżących. Wagi poszczególnych narzędzi pomiaru osiągnięć uczniów podawane są uczniom na początku każdego roku szkolnego i znajdują się w Przedmiotowych Zasadach Oceniania z biologii

Sposób uzasadniania oceny bieżącej

Nauczyciel ocenia osiągnięcia edukacyjne ucznia zgodnie z wymaganiami programowymi z biologii, o których informuje uczniów na początku roku szkolnego. W sprawdzianach umieszczane są zadania ze wszystkich poziomów wymagań. O progach procentowych na poszczególne oceny nauczyciel informuje uczniów przed kartkówką/sprawdzianem.

Po udzielonej odpowiedzi ustnej, uczeń otrzymuje w zeszyte informację w postaci oceny. Nauczyciel zadaje pytania o zróżnicowanym stopniu trudności zgodnie z wymaganiami edukacyjnymi.

Prace domowe oraz różne formy aktywności zawierające zadania o różnym stopniu trudności oceniane są zgodnie z wymaganiami edukacyjnymi.

9. ZESTAW DOKUMENTÓW OBOWIĄZUJĄCYCH NAUCZYCIELA GEOGRAFII

- Podstawa Programowa kształcenia ogólnego z geografii.
- Program nauczania geografii.
- Plan wynikowy, w tym wymagania na poszczególne oceny.
- Statut Szkoły.
- Przedmiotowy Zasady Oceniania z geografii.

10. CZAS TRWANIA I UKŁAD ZESTAWU ZADAŃ Z GEOGRAFII PODCZAS EGZAMINÓW/SPRAWDZIANU

- Egzamin klasyfikacyjny roczny
 - a) Obejmuje materiał nauczania z całego roku szkolnego, trwa 60 minut i jest przeprowadzony w formie pisemnej i ustnej.
 - b) Zestaw zadań uwzględnia treści i umiejętności ze wszystkich poziomów wymagań na poszczególne oceny.
 - c) Uczniowie, którym wyznaczono egzamin klasyfikacyjny z przyczyn usprawiedliwionych mają prawo wyboru jednego zestawu zadań z trzech możliwych (drogą losowania). Uczniowie, którym rada pedagogiczna wyznaczyła egzamin klasyfikacyjny z przyczyn nieusprawiedliwionych, otrzymują jeden zestaw zadań.
 - d) Z każdego zestawu zadań na daną ocenę uczeń musi rozwiązać przynajmniej 80% zadań.
 - e) Jeżeli uczeń nie rozwiąże zadań z poziomu niższego, ale rozwiąże z poziomu wyższego, otrzymuje ocenę z poziomu niższego.

- Egzamin poprawkowy
 - a) Obejmuje materiał nauczania z całego roku, trwa 45 minut i jest przeprowadzony w formie pisemnej i ustnej.
 - b) Zestaw zadań uwzględnia wymagania na wszystkie oceny.
 - c) Uczeń otrzymuje jeden zestaw zadań.
 - d) Warunkiem zdania egzaminu jest uzyskanie minimum 80% poprawnych odpowiedzi.

- Sprawdzian wiadomości i umiejętności
 - a) Obejmuje materiał nauczania z całego roku szkolnego, trwa 45 minut i jest przeprowadzony w formie pisemnej i ustnej z częścią doświadczalną.
 - b) Egzamin obejmuje wymagania edukacyjne na ocenę programowo wyższą od otrzymanej.
 - c) Warunkiem zdania egzaminu jest uzyskanie minimum 90% poprawnych odpowiedzi.

11. EWALUACJA PRZEDMIOTOWYCH ZASAD OCENIANIA

Po każdym roku szkolnym następuje ewaluacja Przedmiotowego Zasad Oceniania z geografii. Jest ona dokonywana na podstawie ankiety wśród uczniów przeprowadzonej raz w roku, w wybranej klasie przez danego nauczyciela. Wszystkie sprawy sporne nie ujęte w PZO z biologii rozstrzygane będą zgodnie ze Statutem oraz z rozporządzeniami MENiS.